

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. IV. Solvuntur Objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

eos amare per affectum carnis, & infra addat, eos amorem suum carnaliter impendere, quæ sane non videntur significare positivum amorem honestatis. Huc spectat etiam S. Bonaventura *in. n. 191.* qui sententiam nostram scholasticæ, & sive probat.

194. Accedit S. Augustinus, cuius tamen autoritate potissimum videatur nisi contraria sententia. Hic *epist. 19. c. 2.* quæ est responsum ad epistolam S. Hieronymi, citatam *n. præced.* sic habet: *Sed cavendum est videat in hac disputatione, ne, sicut Philosophi, quædam facta hominum media dicamus, inter recte factum, & peccatum, quæ neque in recte faciunt, neque in peccatis, numerentur: & urgeantur eo, quod, observare legis ceremonias, non potest esse inifferens, sed, aut bonum, aut malum: quæ verba, dum adversarii pro te citant, non videntur attendi, quod ea non sint S. Augustini affirmantis, sed sibi objiciens; nam hæc fere verba S. Hieronymus, ut patet *ex n. 193.* ei objecerat.*

S. Augustinus autem approbat illud dictum Philosopherum; nam ait: *Ego vero Apostolis non tam exemplum philosophorum simeo, quando illi in sua disputatione veri aliquid dicunt: & post pauca: philosophi non propterea vani sunt; quia omnia facta dicunt: sed quia, & factis plerique confidunt, & ubi vera inveniunt: ut aere, à Christi gratia, qui est ipsa veritas, alieni sunt. Tandem ibi S. Doctor dicit, observationem legum ceremoniarum, aliquo tempore post Christi mortem, fuisse indifferente, nec bonam, nec malam.*

Verum quidem est, quod eas ceremonias non fuisse amplius bonas, S. Augustinus probet ex eo, quod homines non justificantur: per quod quidem ab eis tantum excludit honestatem supernaturalem, quod primarium est S. Patris intentionem: sed tamen per istud etiam ipsis non tribuit honestatem, vel honestatem positivam naturalem, sed potius etiam hanc excludit, propterea; quia (sicut *n. 193.* observatum est circa textum S. Hieronymi) etiam S. Augustinus loquitur de indifferentiis, in seculo Philosopherum. Ex quibus videtur, hoc saltem evinci, nostram sententiam, non esse ita destitutam auctoritate Patrum, & oppositam ita eadem suffulsum, ut propterea illa absque alia ratione deseriri, ista verò adstrui debet. *Quod adhuc magis patebit, quando ad Patres, ab adversariis adductos, respondemus.*

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

195. **O** B. I. S. Augustinus *l. 2. de peccat. merit. & remiss. c. 18.* sic: habet: *Nam, si nobis libera quædam voluntas ex DEO est, quæ adhuc potest esse, vel bona, vel mala: bona vero voluntas ex nobis est, melius est id, quod à nobis, quam, quod ab illo est: quod si absurdissime dicitur, oportet, fateantur, etiam bonam voluntatem nos divinitus adipisci: quanquam voluntas mirum si potest in medio quodam ita confidere, ut nec bona, nec mala sit; aut enim justitiam diligimus, & bona est, & si ma-*

gis diligimus, magis bona, si minus, minus bona est: aut, si omnino non diligimus, non bona est. Quis vero dubitet dicere, voluntatem, nullo modo justitiam diligenter, non modo esse malam, sed etiam pessimam voluntatem? Hic est integer textus S. Doctoris, ex quo adversarii maximè nos impugnant illis verbis, quibus dicitur, voluntatem non posse esse in medio, sed vel esse bonam, vel malam.

Resp. cum Arriaga, & Ovideo loco *suprà citato*, S. Augustinum non loqui de actu voluntatis, sed de potentia. Non quidem nego, S. Doctorem saepe alibi, per bonam, vel malam voluntatem, intelligere actum voluntatis bonum, vel malum. At hic intelligit ipsam potentiam, quæ per actum bonum, aut malum, etiam ipsa denominatur bona, vel mala; nam loquitur S. Doctor de illa voluntate, quæ est libera, ita, ut possit esse bona, vel mala: item, quæ potest esse magis, vel minus bona, quod non convenit actu, sed potentia libera: insuper ait, voluntatem, si omnino non diligit justitiam, esse pessimam: non autem est pessimus quivis actus, qui tantum non diligit justitiam; sed talis est sola potentia, si scilicet nunquam diligit justitiam. Hæc potentia potest esse mala ex nobis, si eliciamus actum malum: bona vero est ex DEO, si auxilio gratia præventi eliciamus actum bonum: de qua re maximè ibi S. Augustinus agit.

Quare ulterius rectè docet Arriaga, S. Doctorem ibi loqui, quasi de statu habituali potentia voluntate, seu animæ, aut hominis, quasi diceret: voluntas, id est, potentia, quæ diligit bonum, bona est: si superius & maius bonum diligit, melior est: si nunquam omnino bonum diligit, pessima est: nam est impossibile, ut non occurrat sæpius honestum, quod necessarium amet, aut, si hoc non amet, necessarium amet gravissima mala, illis objectis honestis contraria, vel certè ea culpabiliter permittat. Quare, in forma, concessu textu, neg. conseq. seu ejus suppositum; sive nego, S. Augustinum ibi agere de actu voluntatis.

196. Afferri hæc etiam solet textus S. Augustini *ex l. 2. de sermone Domini in monte c. 22.* quasi ibi diceret S. Doctor, non esse satis ad reitudinem actionis, si fiat ad necessitatem vita sublevandam. Sed in primis etiam adversarii non negant, actum quemlibet saltem naturaliter honestum esse, si necessitas vita eum exigit; quia honestum est, necessitatibus vita providere. Dein, quidquid de hoc sit, S. Aug. eo loco tantum dicit, hanc non esse intentionem charitatis proximi, ut quis alteri beneficiat, id est, ut vici sim sibi beneficiat, neque sic quemque velle sibi aliquid commodi temporalis fieri. verbo: tantum dicit, talum actum non esse meritorium. Solet etiam opponi aliud S. Augustini dictum *ex l. 4. contra Julianum c. 3.* sed toto illo longissimo capite, S. Doctor tantum intendit probare, virtutes ethnicorum non fuisse veras virtutes, etiam si e.g. castitatem, temperantiam, aut fidelitatem naturalem servaverint: quarum virtutum actiones, cum sint naturaliter honestæ, (quamvis non sint s. etæ, propter quod ultimatum fieri debuissent, scilicet propter amorem veræ justitiae, aut virtutis, de qua ibi S. Augustino est sermo)

mo) etiam juxta adversarios non possunt esse peccata; alias illi infideles in omni opere necessario peccassent: quæ est propositio 8. inter 31. ab Alexandro VIII. damnatas; unde hi textus non faciunt ad rem.

197. Verum est, quosdam, Baio addit. 8. voluisse ex iis textibus inferre, infideles, etiam in omnibus illis actionibus honestis, peccare; e quod S. Doctor dicat: *Quidquid autem boni sit ab homine, & non propter hoc sit, propter quod fieri debere vera sapientia precipit, et si officio videatur bonum, ipso non recte sine peccatum est: sed, si attentè legatur totus contextus, apparebit, S. Doctorem quidem velle dicere, ethnicorum virtutes frequentissime apparentes esse, & malo fine e. g. superbiæ, avaritiæ, vel alio vitio corruptas: at hoc non universaliter, multò minus firmiter afferit, sed tantum firmiter docet, non esse veras virtutes, hoc est, ad gloriam cælestem ducentes.*

Docet enim S. Antistes eodem cap. non adeò longè ab initio, eas ipsas ethnicorum virtutes, si scilicet non sint vitiæ, Divino muneri esse adscribendas, dum Julianum alloquens ait: *Quanto, inquam, satius hæc ipsa in eis dona DEI esse satseris?* Rursus sub finem capituli ostendit iterum, se, dum opera infideliuum bona esse negat, tantum ab iis excludere bonitatem, condicentem ad finem supernaturalem; sic enim ait: *Scito, nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, que datur per unum mediatores DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum DEI donum, regnumque perduci.* Ac tandem transmittit, ea opera in alio sensu posse bona dici, dum addit: *Omnia proinde cetera, que videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, videantur opera bona &c.* Ex quo patet, textus, ex eo capite allatos, ad quæstionem nostram non facere. S. Augustino consentire censendi sunt ejus discipuli SS. Prosper, atque Fulgentius, quorum textus, quia ab adversariis non afferuntur, etiam expressus exponi non debent.

198. Ob. 2. S. Bernard. serm. 36. in Cantica ait: *Sunt namque, qui scire volunt eo fine tantum, ut sciant: & turpis curiositas est. Et sunt, qui scire volunt, ut sciantur ipsi: & turpis vanitas est. . . . Et sunt item, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi causâ, pro pecunia, pro bonoribus: & turpis quæstus est. Sed sunt quoque, qui scire volunt, ut edificant: & charitas est. Et item, qui scire volunt, ut edificantur: & prudentia est. Ergo non licet appetere delectabilitatem scientia propter seipsum: ergo non datur ullus actus indifferens in individuo; quia, si aliquis daretur, certè talis esset appetitus scientie.*

Resp. quærendo, an ergo adversarii vident, obligari homines ad facienda omnia ex motivo charitatis, vel alio supernaturali? Hoc sanè esset difficultissimum; nec potest hæc obligatio ulla ratione probari: certè S. Thomas nullibi eam indicat, & 2. 2. q. 141. a. 6. tantum requirit, ut intendatur sublevatio decens necessitatis naturæ, ut exponit Suarez, rationalis qua talis: & S. August. 1. de decem chordis c. 11. tantum petit, ut quis matrimonio non utatur, nisi saltem liberorum procreandorum causâ, seu ob prolis gene-

rationem, qui finis est pùre naturalis. Idem docent alii SS. Patres, Gregorius, Anselmus, & Theologi communiter, quos vide apud Cardenam in crisi Theol. dissert. 7. c. 2. a. 2. n. 58. & seq. Si autem hæc actio honestatur intentio, ne finis pùre naturaliter honesti, etiam alia honestabuntur. Jam verò, si adversarii non volunt homines obligari ad semper agendum ex motivo supernaturali, dicant, an non naturaliter honestus sit moderatus appetitus honorum, vel etiam pecuniarum? an non etiam naturaliter honestum sit, appetere moderatè scientiam, hoc est, perfectionem naturalem intellectus? hoc certè vix videtur negabile, si talis appetitus, ex se proprius creaturæ rationali, non aliunde vietatur: ergo debent ipsi metu respondere ad hunc textum melliflui Doctoris.

199. Resp. ergo pro nobis, & ipsis, S. Patrem non loqui de quoquunque appetitu moderato scientie, sed de immoderato, cui paulò ante applicat illud Apostoli ad Rom. 12. v. 3. *Non plus sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatem: & post objectum textum dicit, ut cibum nimium, ita multam scientiam, ingestam stomacho animæ, & non digestam, nocere. Potest etiam dici, prout alius quidam respondet, terminum illum turpis non idem significare, ac peccatum, sed idem, ac imperfectum: quasi diceretur, imperfectum esse, si quis scientiam non ordinet ad finem altiorum: quæ responsio etiam probabilis sit ex eo, quod S. Bernardus alloquitur suos religiosos, quos non volebat, motibus hinc naturalibus inhærente, sed ad perfectionem magnum assurgere.*

200. Ob. 3. Innocentius XI. damnavithas duas propositiones: scilicet 8. *Comedere, & bibere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, non est peccatum*, modo non ob sit valetudini; quia hæc potest appetitus naturalis suis actibus frui, & 9. *Opus conjugii, ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defecit venialis: aqui, si esset possibilis actus indifferens in individuo, non essent ista peccata, adeoque licita: ergo, prob. min. non potest illa ostendi ratio, cu non sint licita, nisi, quia non potest intendi deletione propter se, sed debet intendi aliqua honestas: atqui hæc non deberet intendi, supposita possibiliitate actus indifferens: ergo. Confirm. Si possibilis est actus indifferens in individuo, tunc appetitus naturalis potest licite frui suis actibus: hoc non potest admitti ex propositione octava damnata: ergo.*

201. Resp. neg. min. ad prob. neg. ma prasertim quoad secundam partem. Ad confirm. dist. ma. potest omnis appetitus naturalis suis actibus frui. neg. ma. aliquis. om. ma. & dist. si min. neg. conseq. Circa has duas propositiones mereret legi *Viva in p. 2. trutine Theologice*, ubi tandem concludit, ex damnatione itarum thesium nullatenus concuti nostram sententiam. Aliud enim est, comedere moderatè ad sufficiatiam, aliud, ad satietatem; est enim nimium, si eosque quis comedat, & bibat, donec nullum amplius sentiat appetitum, etiam non ob sit valetudini, cui saepe non ob sit comedere usque ad nauseam: & tamen aliqui Doctores docuerunt, etiam istud esse licitum, & quidem ex eo principio, quod appetitus naturalis licet suis

suis actibus fruiatur: quod principium, si in sensu particulari tantum intelligatur de aliquo appetitu, nihil probat pro comestione, ut patet: si autem sumatur universaliter, est omnino falsum; tam etiam ebrietas, & libido erit licita.

Et sunt authores, qui innuunt, hanc propositionem esse damnatam propter hanc ipsam causam; ita, ut propositio haec, tanquam causalitatem, & non propter primam partem, damnata sit. Et sane haec propositio: Christus est in Eucharistia; quia est ubique: est heretica, non propter primam partem, quae est de fide: sed propter adjunctam causam, adeoque tanquam causalitatem etiam posset forte dici, quamvis liceat comedere, & bibere, ad satietatem, tamen propositionem dictam, recte esse damnatam, tanquam causalitatem, seu propter causam universaliter additam; cum universaliter falsissimum sit, posse quilibet appetitum naturalem suis actibus, non tantum uti, sed frui; nam haec ratio universaliter sumpta, ut modis dictum, licitam redderet ebrietatem, fornicationem &c.

202. Sed, si etiam concedatur, juxta communem Theologorum, ut ait Viva p. 2. trutin. Theol. in prop. 8. § 9. Innoc. XI. n. 6. non esse licitum, moderatè etiam bibere, vel comedere, ob somiam voluptatem, & non posse hunc appetitum suis actibus frui, hoc est, eos habere pro fine, sed tantum uti, hoc est, habere pro medio, & ordinare ulterius ad sustentationem corporis &c; non sequitur impossibilitas actus indifferens in individuo; nam, quamvis voluptas comedendi (& consequenter multò magis voluptas actus conjugalis) non sit intendibilis propter se sine peccato, potest tamen esse intendibilis alia moderata voluptas: item, quamvis dicatur homo, utpote rationalis, teneri ulterius ordinare voluptatem, quae est ipsi communis cum belluī, tamen non sequitur, quod teneat sub peccato, ulterius ordinare etiam alias voluptates, sibi proprias, e.g. audire musicam, olfacere florem, aspicere, vel illustrare bibliothecam, aut tubo optico uti ad videnda longinquā, ludo non malo moderatè ludere &c.

203. Ratio posterior esse potest; quia hujusmodi voluptates ad hoc ipsum à natura institute sunt, ut animus humanus relaxetur: at non ita voluptas ciborum, aut venetorum; quia prima ideo addita est cibo, & potui, ut homo faciliter iis uteretur, ad sustentandum proprium individuum: altera vero à natura addita est, ut homo subiret onera matrimonii, quae sunt valde gravia, & sic propagaretur, vel conservaretur species humana. Accedit, quod in his duabus delectationibus valde difficile sit, modum tenere, juxta illud D. Augustini l. 4. contra Julian. c. 14. paulo post medium. Nescit cupiditas, ubi finitur necessitas: & idcirco videatur, debuisse natura prohibere, ne propter se ipsas intendantur.

Quare, qui his voluptatibus fruiatur propter se ipsas, & non tantum utitur, in ordine ad fines, à natura intentos, invertit ordinem naturae, & peccat. Adde, quod actus conjugali conjuncta sit voluptas immodica (alias enim gravissima matrimonii onera nemo subiret) & quae à Divinis, quin & à cogitationibus sapientibus, ut observat S. August. loc. modis cit. prorsus ab-

strahit: adeoque hoc ipso, non propter se, sed propter aliud, adhibenda est: sicut scilicet medicina, præsertim, si ista aliquando stet in usu aliquius rei, per se immodico, non adhibenda est propter se, sed propter sanitatem. Videri etiam potest S. Augustinus cit. capite 14. l. 4. contra Julianum.

204. Ob. 4. Juxta nos, vel non datur verbum otiosum, vel non omne verbum otiosum est malum: utrumque est falsum, & contra illud Christi. Matth. 12. v. 36. Dico autem vobis: quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicis: ubi supponitur dari, & simul in judicio puniri, adeoque malum esse, verbum otiosum: ergo prob. ma. omne verbum diceretur saltem ob aliquam delectationem: ergo nullum esset malum, sed omne saltem indifferens: ergo. Confirm. S. Gregorius homil. 6. in Evangel. sub finem ait: Otiosum quippe verbum est, quod, aut utilitate rei, aut ratione justæ necessitatis, caret. & l. 7. moral. c. 17. ait: Otiosum quippe verbum est, quod, aut ratione justæ necessitatis, aut intentione pia utilitatis, caret: atque ipsis carent verba, quae juxta nos essent indifferenta: ergo sunt otiosa, adeoque mala.

205. Resp. neg. ma. ad prob. om: antec. neg. conseq. Dixi om. antec. quia Euthymius, & Theophylactus, à quibus non longè abesse videtur S. Chrysostomus, apud Cornelium à Lapide in hunc locum Matthei, per verbum otiosum intelligunt calumniatorum, & falsum: & suspicatur Maldonatus, id ex hebræo potuisse inferri. Attamen, quia communissime alii, etiam S. Hieron. in exponentis Scripturis Doctor maximus, verbum tantum otiosum intelligunt, nolde de antecedente contendere: sed nego conseq. Etiamsi aliqua delectatio possit aliquando intendi sine peccato, non potest semper; nec enim e.g. dum seria aguntur, aut agi debent, statim licet, qualibet ad rem non facientia, aut iudicra otiosè miscere; hinc S. Chrysost. homil. 43. in Matthei c. 12. v. 36. ait: Otiosum est verbum, quod rei proposita non convenit, nibilque confert utilitatis, scilicet rei, de qua tunc agitur.

Neque etiam licet delectationibus hisce, e.g. confabulationi ludicri, nimirum diu inthærere, &c; qui hoc faciunt, otiosi sunt, non minus, ac illi, qui ludis, alias etiam non malis, tempus nimirum absument. Hinc S. Gregorius loc. cit. n. 204. (ut patet legenti) videtur planè verbum otiosum, & multiloquium; pro eodem accipere. Igitur, quando S. Hieron. in c. 12. Matth. v. 36. ait, verbum otiosum esse, quod sine utilitate, & loquentis dicitur, & audientis (cui definitioni quoad substantiam assentiantur alii SS. PP. atque Doctores) intelligendus est de eo, quod dicitur sine utilitate, etiam ad delectationem, hic & nunc, non inconvenientem, aut nimiam. Nec dicás, tale verbum fore imprudens; nam imprudenteria est macula transcendentalis omnis peccati, & nihil potest esse peccatum, & simul prudens.

206. Ad confirm. Imprimis quare, quomodo adversari explicit illud intentione pia utilitatis? an utilitatem supernaturaliter piam, an saltem naturaliter, hoc est, piam erga parentes, conflanguineos, vel patriam intelligi volunt? certè hoc dicere nequeunt. Igitur tantum de-

bet illud *Piæ sumi negativè*, hoc est, *non impiæ*: & sic etiam possumus admittere totam illam definitionem; nam verbum indifferens, si non necessitatem, certè habet utilitatem rectam, sive est utile ad delectationem non irrectam, & non impiam: item aliquando est necessarium ad avertendam sensibilem molestiam, e. g. pruritum narium, ut, si ex hac causa alteri quis dicat: *Da mibi tabacum*; vel si alius dicat: *Frigeo valde, cupio excitari ignem*: quin cogitet, quod honestum sit, ordinare depulsionem frigoris ad conservandam honestè sanitatem.

Quando autem S. Basilius apud Cornelium vocat verbum otiosum, quod ad propositum in domino usum, hoc est, ad adificationem fidei non facit, etiam ab adversariis mitius explicandus est; cùm alia omne verbum, ad finem naturalem tantum directum, foret otiosum: nec videtur hic posse responderi, quod supra n. 199. in simili diximus, terminum otiosum sumi tantum pro imperfetto; cùm S. Basilius addat: *Tale enim contristat Spiritum S.* Quare S. Pater non strictè intelligendus est, sed latius, scilicet de verbis illis, tunc prolatis, quando verba deberent proferri ad finem supernaturalem, & sic tempus otiosè consumitur.

Verbo: otium est malus usus temporis, & otiosum id, quo male consumitur tempus: unde verbum otiosum est, quod, vel non suo tempore dicitur, vel nimium tempus illi impenditur. Quòd autem ex hoc sequatur, omnem actum peccaminosum, etiam furtum e. g. dicendum esse otiosum, nil est absurdum; quia etiam furando male tempus consumitur: sed ob maiorem malitiam illius actus, contra septimum præceptum, non attenditur ad minorem malitiam otiositatis, & à majore culpa otiositas quasi absorbetur. Sic certò sunt otiosi, qui rota die portant, vel ludunt: at, quia ebrieras est gravior malitia, de illa minore non cogitatur. Quòd autem in quibusdam peccatis sit magnus labor, e. g. in furando, non obest otiositatis; nam pueri, dum usque ad copiosum sudorem circumcurrunt, tamen sunt otiosi. Plura de verbo otioso, qui cupit, consulat Oviedo, & Arriagam citatos num. 191.

207. Ob. 5. Omnis homo, moraliter agens, debet intendere finem aliquem negativè ultimum honestum: ergo non est possibilis actus indifferens in individuo. prob. antec. tria sunt bona, honestum, utile, & delectabile: atque bonum utile non est finis, sed tantum medium, debetque ulterius ordinari, nec potest in eo voluntas quiescere: bonum delectabile non potest intendi: ergo debet semper intendi honestum. prob. 2. p. mi. Homo in actionibus moralibus debet agere supra modum agendi brutorum: ergo non debet intendere bonum delectabile; nam hoc etiam intendunt bruta. Resp. neg. ant. ad prob. in primis minor quoad primam partem non est certa; quia videtur sane posse aliquis hic, & nunc, quiescere in acquisitione pecuniarum, vel alterius rei utilis, quæ talis, non quæ talis. Certè sic sàpere videtur in lucro quiescere artifex, vel operarius.

Sed omissa prima parte minoris neg. secundam. ad prob. neg. conseq. nam, quamvis bruta cum homine convenienter in appetitu boni

delectabilis, in genere sumpti, non convenienter in appetitu boni delectabilis in specie sumpti: & plures sunt delectationes, quarum bruta non sunt capacia, quales assignavimus num. 202. pol. sèntque addi plures e. g. legere, scribere, stare comedias, equo, vel currere, vehi, attice confabulari. Adde, quòd etiam in modo appetendi has delectationes, homo in actionibus indifferibus, se longè aliter habeat, quam bruta; quia homo agit liberè, item suas actiones metitur regulâ rationis, & discutit, an non sint prohibita &c. Fator tamen, Angelicum 7. 2. q. 4. a. 2. ad 2. iteri 2. 2. q. 141. a. 6. videri velle, quòd delectabilia, non propriè, sed propter aliquam necessitatem, debeant inveniendi; quia, ut docet, operatio non est ordinata, ut quis delectetur, sed potius delectatio est ordinata ad hoc, ut quis ad operandum inducatur. Sed, quid ad autoritatem S. Doctoris in hac quæstione dicendum, vide num. 191.

208. Ob. 6. Quicunque juxta nos elicunt actum indifferente, hoc ipso eum elicit; quia licet: sed eo ipso jam agi honestè: ergo numquam indifferenter. prob. mi. elicere actum, vel amplecti objectum; quia licet, est conformare se legi permittenti: sed hoc est agere honestè: ergo. Confirm. 1. Talis est ita dispositus, ut non ageret, si non licet: sed hoc est honestum; quia est revereri legem prohibitem, & se illi submittere: ergo. Confirm. 2. Agere, quia licet, est habere licentiam pro motivo: hoc autem motivum, nec est utile, nec jucundum: ergo est honestum.

Hi adversarii in extremum oppositum declinant, & cùm priores velint, omnem actum juxta nos indifferente esse malum, isti volunt, omnem esse honestum. In forma Resp. 1. neg. ma. non enim omnis taliter operans necessariè habet licentiam pro motivo, sed sàpè eam habet pro puto termino, nec tam agit, quia licet, quām, cùm licet: sicut servus, jussus dare elemosynam horâ octavâ, dat illam; quia ea hora sonuit, habendo sonum, non pro motivo, sed pro puto termino; nam, sicut iste movetur ab imperio domini, ita alter à delectatione objecti. Resp. 2. om. ma. neg. mi. ad prob. neg. mi. est enim tantum agere indifferenter; quia lex Divina permittit etiam amplecti objecta indifferenter.

209. Ad 1. confirm. Resp. 1. neg. ma. universaliter sumptam; nam sicut attritus, & odio habens peccatum ex metu gehennæ, non est ita dispositus, ut peccaret, si gehenna non esset, ita agens; quia licet, non semper est positivè in dispositus, ut non ageret, si non licet, sed ab hoc præscindit. Sic milites, quando audiunt, licitum esse aliquid rapere, statim rapiunt; quia etiam virtualiter cogitent, quid facerent, si non licet: nec consultum esset, eos hac de re interrogare: & bonum est, eis nihil de illa suppositione incidere.

Resp. 2. dist. mi. hoc est honestum negativè, seu non in honestum conc. mi. est honestum positivè, neg. min. & conseq. Si hoc ad honestatem sufficeret, etiam non daretur actus indifferens in specie, ut patet ex expediti. Deinde ad actum honestum requiritur, ut positivè honestatem aliquam amplectatur. Sed neque verum est quod universaliter quivis semper reflexè amplectatur.

pleteatur honestatem parendi legi permittenti; quia multi tantum videntur dishonestatem vio-
lanti praeceptum, tanquam objectum materiale: non autem reflexe volunt honestatem nolendi
actum dishonestum, tanquam objectum formale: quin immo saepissime tantum aliqua quasi habi-
tualis notitia licentiae presupponitur: quis enim,
dum sumit tabacum ex narium pruritu, semper
reflexe cogitat de positiva honestate parendi le-
gi permittenti? aut positivè dicit: Ego me ita
submitto omnī legi justæ, ut, si aliqua prohibe-
ret tabacum, eum non sumerem: at quia nulla
eum prohibet, sed universalis facultas est, & insu-
per honestum est, legi, vel superiori, talem faculta-
tem concedenti, se conformare, me ipsi con-
formo, & tabacum sumo? Nemo certe de his
cogitat.

Ad 2. confirm. neg. ma. & etiam mi. quia
agere præcisè; quia licet, non est positivè ho-
nestum: dein hoc motum se solo neminem
potest mouere; hinc facit cum altero motivo
delectabili unum motum delectabile. Si di-
cas, posse aliquem agere; quia licet, ad exer-
cendam libertatem. Resp. hoc ipsum spectare
ad delectationem. Sed neque etiam delecta-
tio, præcisè ut commoda homini, hoc ipso est
honestia; non enim honestas stat in eo, quod
res sit utcunque bona homini, sed, quod sit
decens naturam rationalem ut talem: quia de-
centia, ut rectè ait Arriaga, non potest clarius
explicari, sed lumine naturæ agnoscitur.

210. Dices 1. DEUS præcipit, ut non
agamus illicitè: ergo, qui non agit illicitè, con-
format se huic præcepto: ergo honestè agit.
Resp. neg. 2. conseq. Cum hoc præceptum sit ne-
gativum, etiam ille se sufficiens conformat, qui
dormit, qui honestè agat. Si positivè quis am-
plieiteretur honestatem nolendi actum prohibi-
tum, honestè ageret; at hoc illud præceptum
non exigit, nec quilibet abstinentis ab actu illico,
hoc facit.

Dices 2. Qui agit ex permissione Divina,
amat permissionem Divinam: sed hoc est ho-
nestè agere: ergo. Resp. neg. ma. Sicut, qui vult
aliquid facere; quia obligatur jure alterius, non
eo ipso amat hoc ius, nec habet illud pro ob-
jecto formalis quod, sed tantum pro objecto
formalis quo: ita nec semper amat licentiam, vel
permissionem Divinam, qui agit, quando datur
ea permissione: immo neque habet permissionem,
vel licentiam, pro motivo ex num. 208. Sed eti-
am amaret per aliquem actum præsum, pos-
set tamen subsequi actus indifferens, tantum ten-
dens in objectum permisum.

Dices 3. Ergo, qui operatur; quia licet, præ-
scindit ab eo, quid esset facturus, si non li-
cet: sed hoc ipsum est agere dishonestè: ergo.
prob. mi. talis contemnit licentiam DEI, vel
permissionem ejus: hoc est dishonestum: ergo.
Resp. neg. mi. ad prob. neg. ma. Modò non
sit positivè paratus agere, etiamsi non daretur
licentia, eam non contemnit, sed ipsam supponit:
quamvis non velit actu suo se reflectere in
honestatem agendi ex motivo licentiae, seu per-
missionis. Sic, qui scit, quod actu charitatis pos-
sit mereri gloriam cœlestem, & supposita eā sci-
entia, elicit actum charitatis, qui non potest pro-

motivo habere consecutionem gloriae cœlestis
tamen istam non contemnit.

211. Novam in hac materia questionem
excitasse videtur Ulloa *de actib. hum. disp. I. c. I.*
scilicet, an non actus, quem indifferenter vo-
camus, saltem sit imperfectio moralis positiva:
in qua controversia auctor hic tenet affirmati-
vam. Hac quidem assertione nihil conclusioni
nostræ contrarium docet; solam quippe ratio-
nem peccati ab actu indifferente exclusimus: ta-
men opera pretium est, etiam hujus doctrinæ
mentionem hinc aliquam facere. Itaque distin-
guitur ab Ulloa, & rectè, duplex imperfectio
moralis, nempe *negativa*, & *positiva*.

Negativa est carentia, vel omissionis majoris
perfectionis, hic & nunc, absolute possibilis, &
quidem libera (si enim libera non est omissionis,
imperfectio quidem physica esse poterit, at non
moralis, seu imputabilis) e. g. quando quis amat
DEUM, vel proximum, sed non adeo intense,
ac posset: vel, quando non elicit actum tam per-
fectum, ac posset, si toto conatu vellet coope-
rari gratia accepta: quamvis interim eliciat a-
ctum, omni ex parte positivè bonum. *Positiva*
imperfectio moralis (juxta Ulloam, cui alii au-
thores, saltem quoad substantiam, consentiunt)
est etiam carentia, vel omissionis majoris per-
fectionis, ita tamen, ut omissio libere, contra
consilium, hic, & nunc, à superiore propositum,
& practicè observable, hoc est, non moraliter
ob difficultatem nimiam impossibile. e. g. si
quis contra inspirationem Divinam, incitantem
ad abstinentiam ab aliquo actu indifferente, e. g.
auditione musices, tamen eam audit, & eam
mortificationem negligit; quia non tenet, li-
cet moraliter posset, mortificationem illam su-
bire.

212. Talis actio, ut *ibidem* Ulloa, meri-
tò displicet DEO. 1. Quia est inordinatio, post-
habere beneplacitum DEI sive libertati, vel
commodo. 2. Quia reprehenditur à Sanctis, ut
saepissime in eorum scriptis notatur, vel à vita
eorundem scriptoribus resertur. 3. Quia eti-
am in civilibus merito displicet regi, vel magi-
stratu, vel patti, si subditus, aut filius, non qui-
dem præceptum, sed tamen consilium bonum,
& practicè observable, negligit. Quod autem
omnis actus, quem vocamus indifferenter, sit
contra tale consilium, probatur ex Apostolo
1. Cor. 10. v. 31. *Sive ergo manducatis, sive bibi-
tis, sive aliud quid facatis, omnia in gloriam DEI*
(saltem latè sumendo, sive ad finem alicujus vir-
tutis) facite. Rursus *ad Colossens. 3. v. 17.* *Omne,
quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia
in nomine Domini JESU Christi:* ergo DEUS per
Apostolum suaderet, & consilio suo nos incitat,
ad omnia ex virtutis motivo agenda.

213. Evidem non negaverim, saepius
actibus indifferenteribus esse conjunctas tales im-
perfectiones: & sic transgressiones regularum
in iis Ordinibus sacris, ubi non obligant sub pec-
cato, saltem à talibus imperfectionibus excusari
non possunt, etiamsi ex nullo alio, quam præ-
cisè ex capite disformitatis cum regulis, impro-
bandæ essent: immo etiam aliis actibus indiffe-
rentibus frequenter tales imperfectiones jun-
guntur, praesertim, quando, ut saepe fit, consi-
lium DEI, ad meliora, & quidem practicè pos-
sibilia,

sibilitia, hortantis, valde clare proponitur, & simul displicentia DEI ex omissione, vel positio- ne actionis eiusdem, oritura, pari claritate, & cum aliquo conscientia remorsu, apparet; tunc enim planè non video, quomodo quis omnem justam reprehensionem effugere possit. At- tamen, quod nullus omnino actus in individuo dari possit, quin, vel honestus, vel positiva imperfectione morali (negativam enim facile concedo) infectus sit, necedum omnino per- sus sum.

214. In primis enim juxta hanc doctrinam, omnis actus moralis hominis Christiani, non directus ad finem supernaturalem, esset imperfec- tio moralis positiva, eo quod non esset juxta consilium DEI, promulgatum per Apostolum, & adductum, n. 212. (nam *omnia in gloriam DEI: omnia in nomine Domini Iesu Christi* facere, non significat, tantum finem naturaliter honestum, seu virtutis naturalis, sed finem supernaturalem intendere; neque enim gentiles, naturaliter honesta agentes, dici possunt sua fecisse, *in nomine Domini Iesu*) hoc autem videtur difficile; quia incurrire positivam displicentiam DEI, & alia mala, ob tales imperfectiones positivas impen- dentia, non parvum est malum. Secundò. Non omnibus universaliter hominibus, moraliter agentibus, ita proposita sunt consilia DEI, sed solum fermè Christianis, adeoque hi fermè solum positivè imperfectè agerent, & non omnis universaliter cuiuscunque hominis actus indiffe- rentes esset imperfectio positiva. Si velles repone- re, saltem omnibus universaliter proponi consilium superioris alicujus, practicè observable, id difficiliter probares: & etiam ex mox sequen- tibus impugnari posse. itaque.

215. Tertiò. Ut rectè ait Cardinalis de Lugo de *incarnat. disp. 26. sec. 10. n. 131.* potest homo etiam Christianus (de hoc enim Lugo juxta contextum loquitur) moraliter operari, quin adverterat, actionem suam suaderi à DEO, vel non, sed tantum adverterat, aliam esse meliorem: certè multi sèpè tam parvum videntur cogitare, aut scire, quod omittendo actionem perfectio- rem, etiam practicè possibilem, incurrit positi- vam displicentiam DEI, quām parvum Arriaga (de quo n. 192.) ante ingressum Theologici stu- dii cogitavit, se per actus non directos ad finem honestum peccare venialiter. Licet autem omittatur, quod homines fortè implicitè, confu- sè, vel interpretativè, aliquo modo cognoscant, rem meliorem suaderi à DEO, tamen non videntur id ita clare cognoscere, ut dici possint, nolle DEUM suadentem audire, & quidem dici possint in sensu aliquo tam proprio, ut propterea positivam DEI displicentiam incur- rant; sed videntur id tantum ita confusè cognoscere, ut dici possint, nolle melius agere; quia ipsis difficile, & ingratum accidit: atque adeò quidem negativè, non tamen positivè imperfec- tè agere.

Quartò. Saltem potest contingere, ut ad- vertentia ad indifferentiam sui actus, & positi- vam honestatem, vel bonitatem alterius actus, vel omissionis, si tantum semiplenè deliberata, quā tamen adhuc sufficit ad moraliter agendum, imò etiam ad venialiter peccandum: hoc casu, si quis actionem indifferentem eliciat, difficile vi-

detur, eum statim arguere imperfectionis mo- ralis positivæ, quā DEO jus præbeat, si non ad peccatum decernendam, saltem ad immittendam positivè gravissima mala temporalia, & negati- vè, etiam spiritualia, ita, ut DEUS, non tantum pro sua libertate, atque domino, sed pro me-rito hominis, ita imperfectè agentis, ea immittat, quā non est res contemnenda. Sed hæc non tam istam Ulloa sententiam impugnandi, quām ejus mentionem faciendi gratiæ, dicta sint, simul etiam aliis occasionem dandi causā, ut hanc opinionem pensiculatius examinent.

DISPUTATIO II.

De Conscientia.

216. **R**egula moralitatis prima, remota, & objectiva, ac universalis, ut diximus *num. 178.* est lex ater- na DEI: regula autem proxima, & formalis, ex S. Thoma cit. *num. 177.* & communis omnium, est humanæ rationis lumen, seu dictamen, aut conscientia; nam *regula proxima*, seu, ut alii vocatur, *formalis*, aliud ex communi acceptione non est, quām *applicatio intentionalis*, seu *cognitio prime regulæ objectivæ*: quam applicationem facit conscientia; hinc dicimus agere juxta, vel contra conscientiam. De hac itaque nunc agendum, & præcipue de conscientia certa, du- bia, erronea, probabili.

QUESTIO I.

De Conscientia in genere, & Certe- in specie.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Conscientia, & quomodo obliget Conscientia Er- ronea.

217. **S.** Thomas *1. p. q. 79. a. 12.* in *corp. sic* ait: *Oportet igitur na- turaliter nobis esse indita, sicut* principia speculabilium, ita & principia operabilium: scilicet, ut S. Doctor ibidem docet, sicut datur habitus primorum principiorum speculabilium, qui ex Aristotele *6. etibicor. 6.* dicitur *Intel- lectus*, ita datur habitus principiorum practicorum, qui vocatur *Synteresis*. Hanc quidam confundunt cum conscientia habituali: alii vero diffini- guunt, dicuntque, synteresim esse habitum principiorum tantum universalissimorum, e. g. *Bonum est faciendum, malum vitandum, jus suum cuique tribuendum*: at verò conscientiam habitualem di- cunt, esse habitum principiorum magis particu- larium. Sed hæc parvi momenti sunt.

218. Jam *Conscientia actualis* (de qua præcipue nobis agendum) definitur à Layman lib. *1. tr. 1. c. 2.* *Actus intellectus practici ju- dicantis, aliquid, sic & nunc, agendum esse, vel fuisse, tanquam bonum honestum, vel fugiendum*